
Mesto brez škofa, žrtev habsburškega urbicida: Goropevšek, Branko (ur.), Gajšek, Miran (ur.), Bojan Cvelfar (ur.) (2005) Pogled v urbanistični razvoj Celja, Zgodovinski arhiv Celje, Celje.

Author(s): Ivan STANIČ

Source: *Urbani Izziv*, Vol. 16, No. 2, Sinergija iz sodelovanja — zagotavljanje legitimnosti? / Synergy from cooperation — ensuring legitimacy? (2005), pp. 127-128

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/24920703>

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at <https://about.jstor.org/terms>

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

JSTOR

Telecentri kot sredstva za doseganje avtonomije so predmet tretjega sklopa. **Jelka Vintar** poroča o telecentrih po svetu, začeni s prvim, vzpostavljenim na Švedskem že leta 1985. Motiv prvega je bil ponuditi mlajši podeželski populaciji dostop do dobrin, takrat dostopnih le v največjih imigracijskih središčih na jugu države. Bojda so bili pri tem tako uspešni, da so v naslednjih letih, ob podpori ponudnikov komunikacijske in informacijske tehnologije, vzpostavili še petdeset takšnih središč po vsej Švedski. In mladina je ostala na vasi. **Franc Trček** se najprej sprašuje, ali je informatizacija sploh temeljna slovenska razvojna paradigma. Nadaljuje z opisom potencialnih storitev informacijske družbe v Sloveniji in telecentru in o možnosti uveljavljanja telecentrov kot nove strategije revitalizacije perifernih območij. Ključna je sklepna misel, da morajo biti v ospredju vsega razmišljanja o informacijski družbi dostopnost, uporabnost in enostavnost vzpostavlje-

nih sistemov. Le tako lahko zagotovimo uspeh kakršne koli akcije v smislu povečevanja (vsaj) informacijske kohezije v družbi.

Sledi sklop o e-izobraževanju kot pomembni dejavnosti za doseganje splošnega lokalnega razvoja: **Janez Bešter**, **Andrej Kos** in **Matevž Pustišek** razpravljajo o možnosti e-izobraževanja za dvig agrarnih skupnosti v družbe znanja, **Cameron K. Richards** o skupnostnih središčih znanja v tihomorskem območju Azije, ki lahko sprožijo razvoj skupnosti, **Irena Ogranjšek** pa o telecentrih kot središčih e-izobraževanja. **Tatjana Renner** nadaljuje z razpravo o strokovni pomoči, ki je predhodnica telecentrov. V sklepnem poglavju **Bill Murray** prikazuje modele telecentrov po svetu.

V sklepnem delu pisci razlagajo, kako približati telecentre človeku. **Klement Podnar** po marketinško razlaga nove virtualne skupnosti, **Janez Bešter**, **Andrej Kos** in **Ma-**

tež Pustišek nadaljujejo z razpravo o sodobnih telekomunikacijskih tehnologijah in storitvah, **Tadej Praprotnik** pa o družbeno-kulturnih vidikih računalniško posredovane komunikacije. Sklepno besedilo o tehnologiji po meri človeka je prispevala **Špele Vintar**.

Samoumevne zadeve, lahko rečemo. Že osnovnošolci so igralci na globalnem informacijskem prizorišču. Tako rekoč ni več vidika družbene, ne-fizične interakcije, ki ne bi bila mogoča na svetovnem spletu. V tem prostoru se danes izmenjujejo informacije o vsem, trguje se prav z vsem, dostopi do zakladnic znanja so bolj ali manj odprti. Vendar to ni javni prostor – to je varovan in nadzorovan prostor. Svojevrsna skupnost v katero se vstopa prek domačega portala. Morda tudi skupinskega v internetnem kafiču.

Ivan Stanič, univ. dipl. inž. arh., Urbanistični inštitut RS, Ljubljana
E-pošta: ivan.stanic@uirs.si

Ivan STANIČ

Mesto brez škofa, žrtev habsburškega urbicida

Goropevšek, Branko (ur.), Gajšek, Miran (ur.), Bojan Cvelfar (ur.) (2005) Pogled v urbanistični razvoj Celja, Zgodovinski arhiv Celje, Celje.

Nekoč se je pred knežjo palačo v Celju raztezal velik trg. Samostansko Marijino cerkev sta krasila dva zvonika – knežjemu mestu primerno. Nato so zarotniki v Beogradu 9. novembra 1456 Ulriha II Celjskega ubili, mesta so se kmalu polastili Habsburžani in ga nemudoma ponižali. En zvonik so podrli, cerkev zmanjšali za tretjino, knežji trg pozidali z zanikrnimi hiškami, razdejali knežjo grob-

nico, najpomembnejšo in bojda najlepšo gotsko stavbo, knežjo palačo, pa prezidali v vojašnico. Podobo Celja so spremenili iz prestolnice v provincialno, zakotno. Maščevanje osvajačca svojemu posojilodajalcu in tekmeču je bilo neusmiljeno, žrtev pa simbol dostojanstva prejšnjega gospodarja – prestolnično mesto s pripadajočimi funkcijami in fizičnimi elementi. Sovražni prevzem pač.

Uvodoma Vladimir Braco Mušič opozori na dejstvo, da je Celje tretje največje slovensko mesto in eno redkih nastalih iz zelo zgodnje organizirane urbanistične dejavnosti. V primeru Celja, sorazmerno novejša regulacijske in olepševalne dejavnosti in mnogo starejše utrdbene.

Branko Goropevšek v poglavju *Mesto v zgodovini, Celje v naši zavešti* prek zgodovinskega orisa razvoja mesta bralca popelje v prostorsko širitev celjskega mesta do srede 19. stoletja. Osrednjemu poklicnemu zanimanju lastno se najprej opre na misel Lewisa Mumforda, da je treba razumeti zgodovinsko podobo mesta če hočemo postaviti nove temelje mestnemu življenju. Zato je tudi v tem prikazu takšen uvod. Seveda je prvo vprašanje, zakaj je mesto prav tam kjer je. Preprosto, zaradi naravnih danosti: sotočja dveh rek in dvignjene terase, kar je tudi v obrambnem, strateškem smislu ob nastanku bilo zelo pomembno, in prometnih prednosti. Lega na sotočju je vseeno bila sorazmerno tvegana, saj so povodnji tudi zaznamovale razvoj mesta. Leta 1687 je mesto hudo poškodoval požar, ki mu je sledila obnova. Od leta 1750, ko je mesto postalo sedež okrožnega urada, pa iz zgodovinskih virov vemo, da je okrožni inženir, nekakšen davni kolega urbanist, pogosto razburjal meščane in vsakokratne župane – ne vemo sicer ali je bil preveč popustljiv ali povsem neuklonljiv. Naslednja obnova je sledila velikemu požaru leta 1798, vendar je mesto še vedno čakalo na pravi razvojni poriv. To se je zgodilo leta 1846, ko je v Celje pridrvel vlak. Zanimivo je tudi to, da so takrat skoraj tretjino prebivalcev mesta sestavljali tujci, pretežno moškega spola.

Morda je prav prihod sodobnega prometnega sredstva spodbudil razvoj, ki ga opisuje Bojan Cvelfar v poglavju *Načrtovanje mestnega prostora v letih 1850–1941*. Da bo mesto treba graditi po pravilih so kmalu spoznali, saj je že leta 1857 začel veljati Štajerski stavbni red.

Imena načrtovalcev so znana. To so bili Viljem Hallada, stavbni adjunkt, Viktor pl. Thomke, inženir Nadeniczka in drugi. Regulacijski načrt mesta iz leta 1902 je bil presenetljivo natančen in popoln, rezultati so vidni še danes. Po Prvi svetovni vojni se je nadaljevala industrializacija, ki je sprožila povečan dotok ljudi v mesto in okolico. Leta 1932 sta bila sprejeta Gradbeni zakon in Pravilnik o izdelavi regulacijskega načrta Kraljevine Jugoslavije in leta 1937 je celjsko glavarstvo razpisalo natečaj za izdelavo osnutka regulacijskega načrta. Zmagal je zagrebški inženir Velimir Jamnicka. Zanimiv je komentar iz zapisnika seje sveta Mestne občine Celje o stanju takratne stroke v Banovini: » ... v vsej Dravski banovini ne razpolagamo niti z enim povsem verziranim urbanistom, ako izvajamo oba univerzitetna profesorja!« Verjetno sta mišljena Ivan Vurnik in Jože Plečnik. Slednji ni želel sodelovati v ocenjevalnem razsodišču. Vseeno so na regulacijskem odseku mestne uprave že leta 1938 izdelali generalni regulacijski načrt, ki je vseboval vse sestavine potrebne za nadzor in usmerjanje prostorskega razvoja.

Sledila je 2. svetovna vojna in po njej razcvet. Ta čas, ki še traja opisuje Miran Gajšek v poglavju *Urbanistični razvoj Celja po letu 1945*. Posebej izpostavlja lego mesta v regiji, samoupravno in upravno organiziranost občine in okraja, vedno vzorno celjsko strokovno odličnost in občasno upravno neodločnost. Omenja večino akterjev razvoja celjskega urbanizma, od Blaža Pristovška in Mestnega ljudskega odbora, Karla Meržka in ljubljanskega Zavoda za urbanizem in komunalno tehniko, Viljema Stermeckega in Projektivnega ateljeja v Ljubljani, Branka Kocmuta, zmagovalca natečaja za središče Celja (nikoli dokončno izvedenega) iz leta 1960, Jelko in Francija Vehovarja iz Urbanističnega inštituta SRS, in mnoge druge, tudi še danes v Celju delujoče urbaniste.

Zbornik zelo obogati kartografska in slikovna priloga, kjer so različni prikazi mesta Celje, od simulacij možnega obsega antične Celeie in vedutnih upodobitev srednjeveškega mesta do katastrskih in topografskih načrtov, različnih prikazov posameznih večjih ureditev, novejših planskih kart (generalni načrt, urbanistični načrt) in mestnega načrta.

No leta 2006 se bo celjska škofija izločila iz mariborske, tako da bo nekakšen, vsaj nebeški korak mesta k stari slavi opravljen. Pa nogometno igrišče, kjer se prirejajo mednarodne tekme najpomembnejše postranske zadeve na svetu, tudi ima. Zdajšnja prestolnica slednjega še nima.

Ivan Stanič, univ. dipl. inž. arh., Urbanistični inštitut RS, Ljubljana
E-pošta: ivan.stanic@uir.s.si